

21. 11. 2019

OPONENTSKÝ POSUDEK

Dizertační práce Ing. JULIE HORKÉ

ZELENĚ VEŘEJNÝCH PROSTORU V NOVÝCH OBYTNÝCH SOUBORECH

(Obytné soubory v okrajových částech měst)

Školitel: Doc. Ing. arch. Maxmilián Wittmann PhD.

Dizertační práce Ing. Julie Horké je nejen aktuální, ale přímo módní. Veřejné prostory se zkoumají a řeší v řadě teoretických prací i realizací příslušných odborníků. Od guruů klasických pěších zón v malebných středověkých jádrech, kdy v kodaňském křivolakém centru se sotva uplatní solitérní strom, až po řešitele rozsáhlých, beztvarych, zelených prostorů neofunkcionalistických sídlišť. Jsou anonymně veřejné, všechno všech, nic nikoho – jen doprovází rychlou cestu obyvatele od zastávky MHD, parkingu nebo marketu do soukromí bytovky. Necht' si však osočovatelé architektů-urbanistů uvědomí, že ty veliké, neobyvatelné prostory jsou tvořeny pod diktátem hygieniků a svým způsobem, ekologů starajících se o naše zdraví. Zaručení provětrávání a oslunění i přízemních bytů osmipodlažních deskových a dvanácti – čtrnáctipodlažních věžových domů je základním kompozičním principem sídliště, které by urbanista řešil jako sevřenější, prostorotvornou kompozicí ulic a náměstí – při úspoře zastavěné plochy. A protože hygienické normy stále platí (na oslunění je speciální PC program), je zeleň, její zakládání a údržba nejen v okrajových sídlech věčným a stále aktuálním objektem. Podle znalostí oponenta této práci předcházela dizertace Šamšulové – Hrubanové, (ale v seznamu literatury necitovaná) neobyčejně kvalitně statisticky zpracovaná, ale i s řadou konkrétních příkladů. Stejně tak chybí citace a využití výzkumného grantu M K z programu Národní a kulturní identity zpracovaného ZF MZLU v Lednici o zeleni bytových sídlišť i rodinných satelitů – s výsledným řešením Útěchova u Brna. Snad by mohl být citován i Novák, popisující proměny sortimentu sídelní zeleně v různých slohových obdobích – nikoliv jen podle fundamentalistických stanovištních podmínek. I přes čteně uvedené zdroje autorky je takových prací však daleko více.

Dalším znakem aktuálnosti dizertace je uplatnění přístupu k problematice zeleně veřejných prostorů okrajových sídel metodou udržitelného rozvoje a jeho tří pilířů, jakož i SWOT analýzou. Zakládadlo udržitelnosti je realistickým ústupkem Římského klubu, který předvídal globální ekokatastrofu a sebevraždu lidstva již koncem druhého tisíciletí a to z hlediska vyčerpání neobnovitelných zdrojů. Když se tak nestalo, pak požadavek naplnění potřeb budoucích generací je realistický a plně oprávněný. Otázkou zůstává zda na obnovitelné sídelní zeleni jsou tyto potřeby nějak vážně ohroženy. Z bodového hodnocení kvalit tří pilířů čtyř vzorových sídel to nevyplývá. Ani nepříznivé

ukazatele jediné SWOT analýzy tomu nenasvědčují. Práce by tedy měla uvést alespoň jediný „neudržitelný“ příklad – jistě našeho – zeleného, veřejného prostoru. Oponent se nedomnívá, že obecně aversivní pohled odborníků na obecně bohatě užívanou sídlištní zelen jehličnatou, by udržitelnost ohrozila.

1. Práce v podstatě kritizuje oba základní typy sídel na okrajích měst. Jednak socialistická, převážně panelová, mnohopodlažní sídliště s rozsáhlými anonymními zelenými prostory (až na brněnskou Lesnou, s urbanisticky zajímavým řešením, ale stejně anonymními zelenými prostory), tak i soudobé satelity s naprostou převahou intimní zeleně soukromé. Tyto sídelní „kaše“ se staví u nás již nejméně 130 let jako vilové čtvrtě nebo baťovské kobercově uspořádané domky a ty starší jsou příznivě hodnoceny – prostě se vžily a mají hodnotné vilové solitéry. Baťův Zlín je vyhlášenou památkovou zónou. Ty mladé to z části tam, kde se najde nějaká kvalita, po čase čeká také.
2. Cíl práce je formulován na str. 14 v závěru - jako splnění nezbytných a optimálních vlastností zeleně v okrajových částech měst pro udržitelný rozvoj. Jestliže, podle názoru oponenta, u této zeleně, jako obnovitelného zdroje, není ohrožena udržitelnost, pak by měly být formulovány také zásady údržby a obnovy postupně stárnoucího rostlinného materiálu, žel bez možnosti předvídání změn, které přinesou budoucí generace odborníků. Oponent se domnívá, že nelze vyloučit zahušťování zástavby panelových sídlišť, který může přinést ochuzení ekologického, ale posílení sociálního a ekonomického pilíře.
3. Metodický postup řešení problému je charakterizován pěti kroky na str. 15 -16. Je plně logický, byť právě určení zkoumaných oblastí – se omezuje na špičkově kladné příklady. Oponent se nedomnívá, že by měly být zkoumány vysloveně odstrašující, devastované prostory, ale i ty, které projevují jisté, dobře zamýšlené, ale oprávněně podle autorky a pilířů udržitelnosti kritizované vlastnosti. Tedy i analýza nedobré praxe. V práci jsou mimo tyto metodické kroky poměrně rozsáhlé pasáže konstatační, které by mohly být buď úplně vynechány nebo minimalizovány, neboť dizertace je určena odborníkům, kteří o typologii suburbanizace, legislativě územního plánování, historii zahradní a krajinářské tvorby a pod. dosti vědí. V práci se vyskytují obvyklé nářky na „nekontrolovatelné“ rozrůstání měst, nevyužívání brownfields a další nešvary. Existuje nějaké jiné řešení přirozené touhy určité části společnosti po rodinném domě? Ani arch. Hnilička je nezná. Naopak hospodářská krize a ceny benzínu účinně tyto jevy tlumí. Vzdálenější satelity končí s drahou dopravou.

Nicméně, závěr práce, který obecně, na začátku formulované, zásady řešení zeleně veřejných prostorů okrajových sídel reálně dokládá, vyjadřuje, že cíle práce bylo dosaženo dobrou metodou.

4. Ve významu práce převládá jednoznačně přínos pro návrhovou a realizační praxi řešených zelených prostorů. Ten spočívá v prezentaci a hodnocení čtyř příkladů veřejné zeleně ve čtyřech státech. Vyspělé Německo, Holandsko a Rakousko by mohlo takových příkladů poskytnout nejméně desítky, ale ani Dolní Břežany – při výhradách oponenta – nezaostávají. Naopak jen ty zahraniční příklady přináší zajímavý a stále významnější motiv zeleně soukromé. Částečně ohrazené zahrádky přízemních bytů, ale i neoplocené soukromé květinové partery na okrajích do volné krajiny, jsou objevným příkladem humanizace veřejných prostorů. Socialistické sídliště soukromí vylučovalo. U nás by závistiví nevlastníci těchto zahrádek určitě vandalizovali. Podle oponentovy zkušenosti to však neplatí pro malé sídliště v Rousínově, kde mimo zahrádek přízemních bytů využili možnosti privatizace veřejného prostoru i patroví vlastníci bytů. Na příkladu Dolních Břežan je prostor náměstí vysoce pozitivní, byť téměř bez podílu zahradního architekta. I ten je podle fundamentálně ekologických zásad problematický: na náměstí malého města jsou platany nejen introdukovanými exoty, ale i nevhodné, neboť by při svém dynamickém růstu narušily prostor, nebo by musely být „tvarovány“. Podle stanovištních podmínek tedy olše. Přilehlé přírodní prostory jsou pro různorodou veřejnou zeleň a modř téměř ideální. Keltský pak bez stromové zeleně s poněkud cirkusovými dřevěnými plastikami je určitě pro děti zajímavý. Přínos pro vědní obor se jeví v oblasti aplikace udržitelnosti a jejích pilířů. Ovšem konkrétní podklady pro maximální bodové hodnocení Mnichova i dalších mají málo argumentů.

5. Práce je po formální úrovni – grafická úprava, foto a (někdy poněkud nejasné) grafiky nadprůměrná. Uvádět Versailles je zbytečné. Jen drobné gramatické chyby. Na str. 20. autoreferátu je poněkud záhadná informace o sídlišti Laxmeer: „Obytná čtvrť zahrnuje 250 bytových jednotek na rozloze 25 ha ? Vědecká práce by neměla být psána „ich“ formou.

6. Práce splňuje podmínky § 47 odst. 4. zákona.

7. I přes uvedené připomínky a výhrady, které se vyjasní v průběhu prezentace práce a oponentní debaty d o p o r u č u j i dizertační práci Ing. Julie Horké k obhajobě.

V Brně, 20. listopadu 2014.

Prof. Ing. arch. Mojmír Kyselka CSc.

